

Типової програми для кривдників. URL: <https://www.msp.gov.ua/news/20575.html> (дата звернення: 04.12.2021).

8. Юрків Я. І. Сутність та зміст соціального феномену «наси́льство в сім'ї». *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія «Педагогіка, соціальна робота». Луганськ. 2013. Вип. 27. С. 234–237.

Чорномаз А. О.,

здобувач ступеня вищої освіти бакалавра за спеціальністю «Правоохоронна діяльність», курсантка 2 курсу навчально-наукового інституту № 3 Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник наукової лабораторії з проблем превентивної діяльності та запобігання корупції навчально-наукового інституту № 3 Національної академії внутрішніх справ

Мозоль В. В.

ПРОБЛЕМАТИКА ЗАХИСТУ ЖІНОК ВІД ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА ТА ГЕНДЕРНОЇ ДИСКРИМІНАЦІЇ В УКРАЇНІ

На сьогоднішній день проблема гендерної дискримінації та домашнього насильства в Україні залишається актуальною. Щоб зрозуміти глобальність проблеми захисту від домашнього насильства, варто подивитися на статистику. Згідно з останньою доповіддю ООН, близько 45 відсотків 45 мільйонного населення України зазнають насильства – фізичного, сексуального чи психічного і більшість із них – жінки [1].

За даними дослідження Українського Інституту Майбутнього 1,5 млн людей повідомили, що стикалися з домашнім насильством. 45 відсотків жінок, які стикалися з домашнім насильством, повідомили, що не зверталися у поліцію, а майже кожна 2 жінка не зробила цього, тому що боялася, що це викличе ще більше насильство [2].

У 2020 році за домашнє насильство в Україні було засуджено лише 921 людину (за даними державної судової адміністрації) [3] при тому, що звернень щодо домашнього насильства у цьому році зафіксовано 211 362 (за даними Національної соціальної сервісної служби України) [4].

17 відсотків жінок навіть самі не усвідомлюють, що стали жертвами насильства та дискримінації. Нас з дитинства привчають виправдовувати насильство над жінками. «Смикнув за волосся – ти просто йому подобаєшся»; «Хлопчики є хлопчики»; «Вчись поступатися та слухайся чоловіка». Ці та купу інших подібних фраз чула, певно, у дитинстві майже кожна жінка. В патріархальному суспільстві підтримуються гендерні стереотипи та толерується насильство над жінками. Коли мова заходить про домашнє насильство, є багато тих, хто дивуються й не розуміють, чому жінка лишається поряд із кривдником? Більшість домашніх насильників залякують та погрожують знайти, скалічити, вбити свою жертву. Перебуваючи у фінансовій та матеріальній залежності від кривдника, вона не має місця, де б могла почуватися у безпеці. А якщо взяти до уваги ще й те, що насильство чинять в більшості близькі люди, які мають постійний доступ до жертви, не можна засуджувати мовчання.

Взаємозв'язок між гендером та насильством є складним. Різні ролі та поведінка жінок і чоловіків, дітей та дорослих формуються та підкріплюються гендерними нормами в суспільстві. Це соціальні очікування, що визначають відповідну поведінку для жінок та чоловіків. Відмінності в гендерних ролях та поведінці часто створюють нерівність, коли одна стать стає сильнішою на шкоду іншій. Так, у багатьох суспільствах жінки вважаються підлеглими по відношенню до чоловіків і мають нижчий соціальний статус, що дозволяє чоловікам контролювати і мати більшу владу у прийнятті рішень, ніж у жінок.

Домашнє насильство має безліч форм та проявів, деякі з яких не лишають ані синців на тілі, ані інших видимих слідів, за якими їх можна було б виявити. Так, багато жінок ніколи не зазнавали побоїв чи сексуального насильства, проте, майже щодня піддаються образам та психологічному тиску із боку близьких. Головна небезпека психологічного насильства у тому, що воно дуже часто сприймається жертвою як «норма» чи

«особливості поведінки» кривдника і тому часто лишається безкарним.

На міжнародному рівні захист прав жінок регулюється низкою міжнародних нормативно-правових документів, зокрема Конвенцією «Про політичні права жінок» 1952 року; Декларацією «Про захист жінок і дітей у надзвичайних обставинах і в період збройних конфліктів» 1974 року; Конвенцією Міжнародної організації праці «Про рівне винагородження чоловіків і жінок за працю рівної цінності» № 100 1951 року; Конвенцією «Про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок» 1979 року.

Права жінок та механізми захисту їхніх прав у разі порушення визначені Конституцією України та законами України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків», «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні», «Про запобігання та протидію домашньому насильству».

Одним із ефективних методів запобігання розвитку домашнього насильства є відкрите обговорення проблеми у суспільстві, поширення інформації за допомогою ЗМІ та прозорості статистики [5]. Під час проведення медіа-заходів використовуються телебачення, радіо, Інтернет, газети, журнали та інші друковані видання, щоб охопити широке коло людей і добитися змін у суспільстві. Вони спрямовані на підвищення знання, зміни ставлення та поведінки в суспільстві. Втручання ЗМІ також може змінити соціальні норми та цінності за допомогою суспільних дискусій та соціальної взаємодії. Кампанії у ЗМІ довели свою успішність у підвищенні рівня знань про насильство з боку інтимного партнера та вплив на ставлення до гендерних норм. Дослідження показують, що найбільш успішними медіа-інтервенціями є ті, що починаються з розуміння поведінки своєї аудиторії. Просування гендерної рівності є невід'ємною частиною профілактики насильства. Ціла низка заходів у школах, спільнотах та засобах масової інформації спрямована на заохочення гендерної рівності та ненасильницьких відносин шляхом подолання гендерних стереотипів, які дозволяють чоловікам велику владу та контроль над жінками.

В останні роки ця проблема стала більше обговорюватися і висвітлюватися серед народу. Але, незважаючи на це, станом на сьогодні, в окремих регіонах країни існують сприятливі

умови для розвитку насильства. Наприклад збройний конфлікт, внаслідок якого виник низький рівень цивільного захисту в окремих територіях країни. Дослідження Amnesty International [6] показують, що жінки на сході України зазнають сексуального насильства з боку військовослужбовців у різних формах, особливо в районах уздовж лінії зіткнення. Amnesty International задокументувала вісім випадків сексуального насильства проти цивільних жінок і дівчат, вчинених військовослужбовцями, включаючи два випадки зґвалтування, одну спробу зґвалтування та п'ять випадків сексуальних домагань, скоєних військовослужбовцями протягом 2017–2018 років у жилих регіонах області.

Факторами, які сповільнюють розгляд справ випадків домашнього насильства, є роль прокурорів і суддів, які досі не розуміють циклу домашнього насильства. Прокурори часто повертають справи до поліції кілька разів, вимагаючи додаткових доказів. За офіційною статистикою, у понад 50% судових справ судді через помилки повертають адмінпротоколи на доопрацювання. Дана практика також має великий вплив на довіру громадян до правоохоронних органів і в більшості випадків жертви насилля уникають права на подання офіційної заяви до поліції [7].

В той же час, я вважаю, що окрім загальновідомих шляхів запобігання насильству, а саме: не мовчати, знати про свої власні права та алгоритм дій, профілактика, впровадження кримінальної відповідальності, потрібно вирішувати питання професійної придатності судової та правової гілки влади стосовно цієї проблеми. Неповнота інформації, що характеризує проблеми, з якими можуть стикатися жертви під час звернення до правоохоронних органів, обмежує можливість запровадження ефективних інструментів протидії домашньому насильству які б відповідали реальним потребам потерпілих, забезпечували адекватне покарання кривдників та сприяли попередженню ризиків повторення насильства.

Для вирішення проблеми низької довіри громадян до правоохоронних органів та підвищення якості їх роботи щодо питань запобігання домашнього насильства, на мою думку, необхідно:

- надавати пріоритет для швидкого реагування на звернення щодо домашнього насильства;

- забезпечити гарантії безпеки та конфіденційності жертви після її звернення до правоохоронних органів;
- проводити постійну роботу з правоохоронцями щодо об'єктивності рішень, які ухвалюються за підсумками звернень;
- покращити роботу правоохоронних органів з інформування громадян щодо можливості отримання спеціалізованих послуг для потерпілих (кризові центри, соціальні послуги, юридична підтримка тощо).

Список використаних джерел

1. ООН. Сексуальне насильство, пов'язане з конфліктом, в Україні. URL: https://www.ohchr.org/Documents/Countries/UA/ReportCRSV_UA.pdf.

2. Український інститут майбутнього. Домашнє насильство: 2 млн українців стверджують, що стали жертвами жорсткого поводження у побуті. URL: <https://uifuture.org/publications/domashnye-nasylstvo-2-mln-ukrayincziv-stverdzhuyut-shho-staly-zhertvamy-zhorstkogo-povodzhennya-u-pobuti/>.

3. Судова влада України. Судова статистика. URL: https://court.gov.ua/inshе/sudova_statystyka/.

4. Радіо свобода. В ОПУ розповіли, скільки звернень щодо домашнього насильства надходить до дитячого омбудсмена. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-dytyachuy-ombudstmen-domashne-nasylstvo/31143766.html>.

5. Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України від 7 грудня 2017 р. № 2229–VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text> (дата звернення 01.12.2021)

6. Amnesty International. Україна: епідемія насильства щодо жінок на охопленому конфліктом сході. URL: <https://www.amnesty.org/en/latest/press-release/2020/11/ukraine-epidemic-of-violence-against-women-in-conflictorn-east/>.

7. Всесвітня організація охорони здоров'я. Пропагування гендерної рівності, щоб запобігти насильству проти жінок. URL: https://www.who.int/violence_injury_prevention/violence/gender.pdf